Független művelődési és helytörténeti havilap
XXVIII. évfolyam 4. (734.) szám, 2022. április 28. – csütörtök

HÉTFALU

Szerkesztők: Hochbauer Gyula és dr. Kovács Lehel István

Alapította és szerkesztette (1906–1911): dr. Fekete Endre és Kiss Béla

● Kovács Lehel István

A Német Lovagrend élete a Barcaság után

A Német Lovagrend barcasági szereplését ismerjük. A Szentföldön 1198-ban alakult Német Lovagrendet (Domus hos¬pitalis Sanctae Mariae Theutonicorum in Ierusalem, Teuton Lovagok, Orden der Brüder vom Deutschen Haus St. Mariens in Jerusalem vagy Deutscher Orden, Jeruzsálemi Németek Szűz Máriáról nevezett Ispotálya – betegápoló közösségnek indult a rend 1118-ban, 1198-ban lovagrenddé alakult) II. Endre 1211. május 7. után hívta be Magyarországra és a Barcaság területére telepítette őket. A rend feladata a kunok elleni védelem, a határok megerősítése, a gyéren lakott vidék telepesekkel (frank, rajnai hospesek) való benépesítése volt, de nem volt titkolt szándékuk a katolikus hit terjesztése a kunok között és a területi hódítások sem.

A rend, nagymesterük, Hermann von Salza vezetésével, hozzá is fogott a föld betelepítéséhez, és a kunok elleni hadakozáshoz, térítéshez.

Nem célunk most a Lovagrend barcasági életét taglalni, inkább azt vizsgáljuk, hogy mi lett a renddel, miután a Barcaságon önálló államiságra törekedtek, és ezt már II. Endre sem tűrvén, 1225 tavaszán, Cruceburg bevétele után, fegyveres erővel kiűzte őket a Barcaságból.

A rend további sorsának alakulásáról első sorban akkori nagymesterük tehetett, ismerkedjünk meg tehát Salzai Hermánnal.

A szentföldi alapítása után három nagymester vezette a rendet, míg Heinrich Walpot von Bassenheim, Otto von Kerpen, Heinrich von Tunna után negyedikként az 1170 körül türingiai kisnemesi családból származó Salzai Hermann (Hermann von Salza) egyengette útját a Barcaságra, majd a Baltikumba.

Az államalapító fiatalon lépett be a Német Lovagrendbe, s nagy nehézségek árán küzdötte fel magát, míg 1209-ben nagymesterré választották.

A barcasági kiüzetésüket követően a Lovagrend a Baltikumba költözött, s Salzai nekiállt államot alapítani. II. Frigyes német-római császárnál kényes diplomáciai ügyeket segített elsimítani a császár és lázongó fia, Henrik között, valamint közvetítőként lépett fel a császárság és a pápaság között, 1230-ban pedig kulcsszerepe volt e két hatalom kibékítésénél.

Mazóviai Konrád kérésére a Kulm vidékén (Chełmno) telepedtek le azzal a céllal, hogy Lengyelország részére foglalják el a pogány balti Poroszországot. Salzai 1226-ban megkapta II. Frigyestől a rimini aranybullát, amely jogot szerzett a Baltikumban való letelepedésre, s ez biztosította a Német Lovagrend hatalmát Poroszország felett, 1234-ben pedig IX. Gergely pápa új széles körű kiváltságokkal ruházta fel a teutonokat.

Salzai Hermann bölcsessége, megfontoltsága és műveltsége szilárd hátteret biztosított ahhoz, hogy a Lovagrend szabadon kiépíthesse országát, megalapítsa Marienburg (Malbork) fővárossal saját államát. Salzai 1237-ben, két évvel halála előtt, még jobban kiszélesítette hatalmát, hisz a Márianus Lovagok rendjébe beleolvadt a livóniai Kardtestvérek rendje is.

A nagy államatya olasz földön, Salernoban halt meg 1239. március 20-án.

A német lovagok 1233-ban kezdték meg a porosz földek leigázását, ez azonban a lakosság szívós ellenállásába ütközött és sok időbe telt. Poroszország alávetését 1283-ban fejezte be a lovagrend, amely folytatta hódításait annyira, hogy a 13. századra már szinte az egész Baltikum a kezükre jutott. A lovagok azonban még több területet akartak, és folyamatosan támadták Lengyelországot és Litvániát.

Lengyelország katolikus ország volt akkor is, így a rend részéről kilógott a lóláb, hogy nem téríteni akarnak, hanem területeket hódítani, a pogány litvánok ellen viszont térítőként léphettek fel.

Az 1410-es grünwaldi csata során azonban megsemmisítő vereséget szenvedtek.

Ekkor nagymesterük Ulrich von Jungingen volt, aki életét vesztette a csatában.

A grünwaldi csata vagy tannenbergi csata 1410. július 15-én zajlott le. Lengyelország és Litvánia egyesült erővel aratott győzelmet a Német Lovagrend hadai fölött.

A Német Lovagrend malborki kastélya, Európa 1470-ben

A győztesek ugyanakkor a lovagrend központját, Marienburgot (Máriavár) nem tudták bevenni.

A grünwaldi csata sikeréhez hozzájárult a magyar-lengyel perszonálunió és a lengyel–litván unió is.

A Lovagrend hatalma a következő időszakban fokozatosan összeomlott és meg kellett hódolniuk a lengyel királynak.

*

A reformáció idején az evangélikus hitre áttérő Brandenburgi Albert nagymesterük kisajátította magának a rend kelet-porosz területeit, a livóniai részeken pedig a környező országok osztoztak.

Luther tanácsára Albert kimondta a lovagrend feloszlatását. De a rend tagjai nem fogadták el sem a szekularizációt, sem pedig rendjük megszüntetését, s a császár segítségét kérték. V. Károly is törvénytelennek mondta ki a herceg végzéseit, s új nagymestert nevezett ki Kronenbergi Walter személyében, aki a Német Lovagrend székhelyét 1526-ra áttette a württembergi (frankföldi) Mergentheim városába, az egyik ottani lovagrendi birtokra.

(Folytatása a 2. oldalon.)

* Kiadja a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – © HMMT, 2022 * ISSN 1582-9006 *

Kovács Lehel István

A Német Lovagrend élete a Barcaság után

(Folytatás az 1. oldalról.)

A rend a következő három évszázadban minden tekintélyét elvesztette, és 1809-ben Napóleon császár feloszlatta a máltai lovagrenddel együtt.

25 év múlva újra létrehozták a német lovagrendet, azóta nem katonai rendként működik, hanem humanitárius tevékenységekre tért át. Ma már egyetlen lovagi tagjuk sincs, székhelyük Bécsben van.

*

A Baltikumban két kastélyukat látogattuk meg. Az első a toruńi volt. Németül Thorn, magyarul Toronya város Észak-Lengyelországban a Kujávia-pomerániai vajdaságban a Visztula partján.

A város híres szülötte Nikolausz Kopernikusz (Toruń, 1473. február 19. – Frombork, 1543. május 24.) lengyel csillagász, a heliocentrikus világrendszer megalkotója.

Maga a város neve az egykori Jeruzsálemi Királysághoz tartozó Toron várának nevéből is származhat, ahol a keresztes hadjáratok alatt a német lovagok is szolgáltak.

A város erődrendszerét a 13. században kezdte építeni a Német Lovagrend, majd az idők során többször is kibővítették. A német lovagok egykori várát 1454-ben rombolták le a városi polgárok, amikor a városi kiváltságai visszaadása fejében Toruń elismerte a lengyel király uralmát és a Német Lovagrend elleni szövetség tagja lett.

*

Kétségtelen azonban, hogy a Német Lovagrend legpompásabb vára a rend fővárosában, Marienburgban (Máriavár, Malbork) emelt vára.

Amint a Barcaságon is Marienburg (Barcaföldvár) volt a rend központi vára, úgy a Szűz Máriát patrónusként tisztelő lovagok mindenütt Marienburgnak keresztelték fővárosukat.

Malbork vára, a gyönyörű építészeti remekmű, az akkori Európa egyik legnagyobb erőssége volt.

A vár építését a Német Lovagrend 1280-ban kezdte meg, azzal a céllal, hogy itt lesz a fő székhelyük. Idővel Malbork a rend által létrehozott állam fővárosa lett, a várat pedig a következő századokban jelentősen kibővítették. Ekkor épült a Nagy Refektórium és a Nagymester Palotája is.

A Közepes és Magas Vár falait és bástyáit vörös téglából húzták fel, a különböző technikai megoldások a középkorban újszerűnek számítottak. Ilyen például a központi fűtésrendszer.

Ma Malbork a „Lengyelországi gótikus várak” egyesület tagja, mely egyesíti a régió további nyolc városában található várat. A váregyüttest felvették az UNESCO Világörökség listájára.

A vár helyszínéül a Német Lovagrend egy sík telepet választott a Nogat folyó partján, hogy a védelem egy része biztosnak tűnjön. A vár jelenléte forgalmassá tette a folyót, és kezdett kiépülni egy város is, megszületett Malbork.

A Német Lovagrend alig 30 év alatt építette fel a négyzet alaprajzú kolostort, kápolnával, káptalanházzal, dormitóriummal, refektóriummal, zárt udvarral. A délnyugati saroktól a Danske-toronyig egy hosszú, magas galériát is építettek, amely védelmi célokat szolgált.

1309. szeptember 14-én Siegfried von Feuchtwangen nagymester a lovagrend székhelyét Marienburgba helyezte át. Így a vár kiemelt jelentőséget nyert, és a balti partvidék egyik leghatalmasabb államának a központjává vált. Erre az új szerepre azonban az épület alkalmatlan volt, tovább kellett építeni. A fejlesztés közel 40 évig tartott, ezalatt a kolostor átalakult egy árkokkal és falakkal többszörösen körülvett erődítménnyé, amelyet felső várnak neveztek el.

A Miasszonyunk templomát megnagyobbították és megépítették a Szent Anna-kápolnát, amely a nagymesterek temetkezési helye lett. A középső vár szállásul szolgált az idelátogató lovagoknak, itt volt a nagy refektórium, az ispotály, és a nagymesteri palota is.

A 14. században illetve a 15. század elején épült az úgynevezett „alsó vár”. Itt helyezték el a fegyverraktárt, a magtárat és a különböző kiszolgáló épületeket, többek között az istállókat és egy sörfőzdét. Mellettük épült a Szent Lőrinc-kápolna, amelyet a szolgák használatára szántak.

Így lett Malbork a világ legnagyobb téglából épült vára.

A Német Lovagrend toruńi kastélya

Hermann von Salza, Mária-szobor a malborki kastélyon

A vár a porosz fennhatóság idején megtartotta eredeti funkcióját. A 17. század elején a nagymesteri palota néhány termét királyi lakosztályokká alakították át. A svéd háborúk nem károsították súlyosan az épületet, ennél sokkal nagyobb kárt okozott az 1664-es tűzvész, amikor a középkori fedett galériák leégtek. Ezeket hamarosan újjáépítették az eredetitől nagyon eltérő barokk stílusban.

1652 és 1772 között a vár a jezsuita rend gondozásában állt, amely 1756–67 között egy kollégiumot építtetett a Miasszonyunk Temploma és a középső vár közé.

A napóleoni háború, majd a két világháború is károkat okozott az épületben, ám ezeket mindig igyekeztek kijavítani. Az első világháború után népszavazást írtak ki annak eldöntésére, hogy a régió az újonnan alakult Lengyel Köztársasághoz vagy Németországhoz tartozzon. A lakosság 92%-a Németországra szavazott.

A második világháború alatt a refektórium a Hitlerjugend eskütételi ceremóniáinak a színhelye volt. A háború után a vidék Lengyelországhoz került.

A malbroki vár vörös téglái azonban ma is a Német Lovagrend dicsőségét hirdetik.

Hétfalu honlapja
www.hetfalu.ro
Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkárság
Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.

● DR. BENCZE MIHÁLY

FLORKIEVITZ LÁSZLÓ MÉLTATÁSA

FLORKIEVITZ LÁSZLÓ, GIRÁS ISTVÁN FÉNYKÉPE

Az 1848-s forradalom hulláma végigsöpört egész Európán. A forradalmak leverése után, a három részre vagdalt Lengyelországból is sokan menekültek külföldre a megtorlások elől. Így került Florkievitz László a kisnemesi családból származó ükapja, egész fiatalon Pestre. Munkát vállalt, és magyar lányt vett feleségül. Fiai már teljesen beolvadtak a magyar társadalomba. Nagyobbik fia már Újpesten született, és ugyanott nagyapja is: Florkiewicz Miklós (Újpest, 1883. február 25. – Temesvár, 1970. július 21.) akinek még egy fiútestvére is volt, valamint egy húga. A fiútestvére János tengerész lett Polán, és később Dél-Amerikába került, amíg a húga, Ilona férjhez ment Pesten. Nagyapja a Ganz, Angyalföldi vállalatánál tanult mesterséget, és kezdett dolgozni. A XX. század elején Temesvárra helyezték, az ottani vasút (MÁV) javítóműhelyébe. 1908-ban nősült, elvette a sváb-magyar-francia származású Cotré Annát (1881. március 4. – 1970. szeptember 14.). E házasságból két gyerek született: István (László apja) (Temesvár, 1909. március 1. – Brassó, 1999. november 25.), és Katalin a nagynénje (1910. december- 2000. február 10.). Nagyapja szegénynek számított, de egy életen át el tudott tartani egy két gyerekes családot, és egy családi házat építtetett, a temesvári vasutas negyedben (Blaskovits negyed). Apja is esztergályos inasként kezdte, csak a temesvári vasúti műhelyben, de iskoláit nem tudta befejezni, ezért beiratkozott az egyik budapesti levelezési iskolába, hogy tegye le az érettségi vizsgát. Zárójelben meg kell említeni, hogy 1919 után, miután bejött a román uralom, az állami iskolákba Olténiából való román egyszerű román tanítókat hoztak be a temesvári iskolákba, akik semmi más nyelvet nem tudtak, és tűzzel- vassal románokat akartak nevelni a többségben levő magyar diákokból. Visszatérve a budapesti levelezési iskolába, sajnos az akkori magyar ideológia miatt nem sikerült az apja érettségi óhaja, mivel tanára, aki egyúttal katolikus pap volt, nyíltan megmondta neki : „fiam miért akarsz érettségizni és főis*kolára menni, vasesztergályos vagy, maradj esztergályos".* A vasúti műhelyben kacérkodott az akkoriban divatos szocialista eszmékkel, és 1933-ban beiratkozott a temesvári kommunista párt alapszervezetébe (ahol majdnem 100%-ban magyarok voltak), aminek keretében, egy pár kollégájával együtt egy pár csínyt is végrehajtottak a román hatalom ellen. Az egyik csíny az volt, hogy a vasúti műhely tetejére egyik hajnalban kitűztek egy vörös zászlót úgy, hogy korán reggel amikor befutott a helyi vonat teli emberekkel, mindenki láthatta ezt a zászlót. Beárulták, és el is fogták őket, és két év börtönre ítélték az egész csapatot, amit Craiován ültek le. Megcsendesedett, és egy idő után megnősült, elvette Herczog Etelkát (Nagybecskerek, 1905. szeptember 13. – Brassó, 1972. december 22.), hogy nyomuk vesszen elköltöztek Szatmárra, ahol az ottani UNIO gyárba ment dolgozni. Innen Brassóba költöztek, ahol 6 évi házasság után megszületett Florkievitz László, 1940 február 23-án. Másik nagyapja Herczog Mihály (Temesvár, 1873 – Temesvár, 1936), a temesvári vasúti javítóműhelyben dolgozott, mint művezető, innen a két család ismeretsége. Sajnos korán meghalt, úgy hogy személyesen nem ismerte még László unokáját. A másik nagyanyja Görgey Franciska (Temesvár, 1874 – Temesvár, 1949). Mindkét család a temesvári Józsefváros kerületben lakott, közel egymáshoz. Apájának sikerült alkalmaztatnia magát az IAR repülőgépgyárban, mint a motorosztály hengercsiszolója, így volt miből eltartani a családot. Anyját rokonai nem nagyon támogatták, nagybátyjának egy jól menő kereskedelmi üzlete volt, festék és építkezési anyagok értékesítésével foglalkozott, még a királyi ház szállítója is volt. Idősebb nagynénje, aki egy elismert szépség volt, egy gazdag temesvári családba ment férjhez, később a mai Szerbiába lévő birtokukon éltek, amíg húga 20 éves fejjel 1930-ban kivándorolt Argentínába, szerencsét próbálni. Utazás közben, a hajón ismerkedett meg jövendőbeli férjével, akiből idővel egy elismert ékszerész lett Buenos Airesben. Kisebbik nagynénje hajójegyét, anyja dolgozta le, kézimunkával, 10 éven keresztül, még mielőtt férjhez ment volna. Rövidesen kitört a II. világháború, apáját nem vitték el katonának, mivel egy hadi repülőket gyártó cég (IAR) munkása volt. 1944. áprilisában, román Húsvét vasárnapján, történt az első nagyobb amerikai bombázás Brassóban, amikor 158 darab B-24 Liberator repülő szőnyegbombázással a fél várost elpusztította. Tönkre bombázták a nagyobb gyárakat (IAR, ASTRA, stb.), az állomást, és a régi állomás és az IAR közötti munkásnegyedet. Többek között azt a bérházat is, ahol a Florkievitz család lakott. Érdekes történet ez a bombázás rájuk vonatkozó része, éspedig: egy L-alakú szerényebb földszintes bérházban laktak, több lakóval együtt, elől egy kis udvarral, hátul egy nagyobbal. A tulajdonos egy piaci kofa volt. Román Húsvét lévén, a szép időben László, mint kisgyerek, délelőtt kiment az udvarra játszani. Repülő zúgást halva felnézett az égre és látta, hogy igen sok, szép ezüstösen csillogó repülő közeledik. Beszaladt a házba és elmondta apjának, hogy milyen szép repülők közelednek. Apja kinézett és rögtön intézkedett, és szólt a házban levő szomszédoknak is, hogy baj van, sajnos a sziréna még nem szólt. A kertben egy óvóhely volt kiásva, ahova a szomszédok mind berohantak, így nekik hármunknak már nem volt helyük, csak a ház végén levő mosókonyhába, ahová egy nagy bőrönddel együtt, - ami már elő volt készítve ilyen esetekre- , helyezkedtek el. Alig, hogy megszólaltak a szirénák máris kezdtek potyogni a bombák. Mivel a mosókonyha ajtaja ki volt támasztva, apja a bőröndöt az ajtóba helyezte, és mind a hárman mögéje bújtak. Szőnyegbombázás lévén, és mivel igen közel laktak az állomáshoz, az amcsik kicsit eltévesztve az irányt, hamarább kezdték a bombázást, így minden második udvarba, vagy házra esett egy-egy bomba. Ők se jártak jobban, de szerencsére a bomba ferdén érkezve pont az első udvaruk közepébe esett, és a légnyomás elvitte a házuk tetejét, és az egész szomszéd házat romba döntötte. Miután a bomba becsapódott és felrobbant, olyan sötét lett, a feltúrt föld miatt, mintha éjszaka lenne, de szerencsére a légnyomás csak a mosókonyha fedelét vitte el. Mindez 10 méterre tőlük történt, ha kicsit arrébb esik, ma nem léteznének. Mindenük tele lett földdel, de életben maradtak. A hátsó kertben az óvóhelyen levő szomszédok nem jártak ilyen jól, mivel a föld egészen betemette őket, és ha nem megy oda az apja és egy-két szomszéd lapáttal kiásni őket, biztos mind megfulladtak volna. Ez volt az első emléke a II. világháborúból. Tető nélkül a házban nem lehetett lakni, ezért apja kivitte őket falura, egy gyári kollégája házába, a Fogaras melletti Uceaba. Az IAR gyárba, az ottani alkalmazottak elkezdték a romokat eltüntetni, és szép lassan egyes épületet helyre hozni. Utána bejöttek a szovjet csapatok és kezdett minden megváltozni. Apját megválasztották szakszervezeti elnöknek, ideiglenesen, az IAR-ben, és elkezdték több kollégájával együtt a gyárat újjáépíteni. Ekkor határozták el, 1945-ben, hogy mivel repülőket a szovjetek nem engedték meg újból gyártani, traktorokat fognak készíteni. Az új rendszer, szovjet és kommunista nyomásra, nem tudta elviselni, hogy az IAR gyár szakszervezeti elnöke egy magyar legyen, így egy szép napon négy fegyveres román kolléga beállított a Florkievitz családhoz, és apja tudomására hozták, hogy *persona non grata*, és minél előbb tűnjön el a városból.

(Folytatjuk.)

* KIADJA A HÉTFALUSI MAGYAR MŰVELŐDÉSI TÁRSASÁG – © HMMT, 2022. * ISSN 1582-9006 *

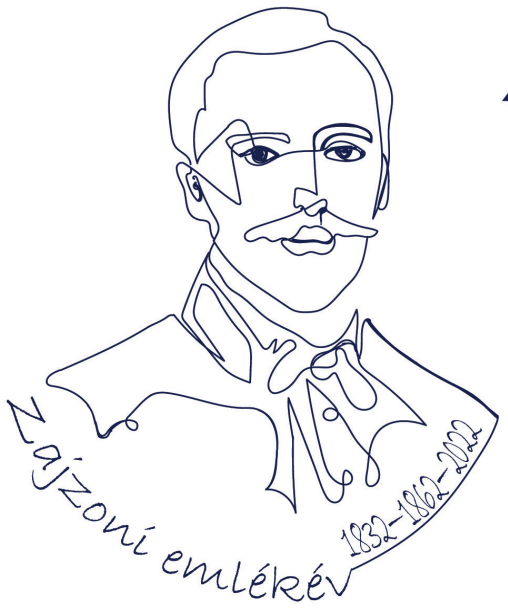

ZAJZONI EMLÉKÉV

2022. május 14-16.

Zajzoni Rab István költőnk dupla évfordulóját ünnepeljük, hiszen 190 éve született és 160 éve hunyt el. Szülőházát ma is meglátogathatjuk Zajzonban, illetve ugyanitt síremléke előtt is tisztelettel fejet hajthatunk.

Ünnepelj és emlékezz velünk!

MOZGÓVERSENY SZÜLŐK MAJÁLISA

Zajzoni Rab István Középiskola türkösi épülete

ÜNNEPI ISTENTISZTELET

Türkösi Evangélikus-Lutheránus Templom

KOSZORÚZÁS

Zajzoni Rab István Középiskola türkösi épülete

ZAJZONI-IDÉZÉS

Zajzoni Rab István Középiskola türkösi épülete

KIÁLLÍTÁS

Zajzoni Rab István Középiskola türkösi épülete

MÁJUS 14. *SZOMBAT*

8:30	Regisztráció a mozgóversenyre
9:00	Mozgóverseny Zajzoni emlékére
9:00	Szülők majálisa
13:00	Eredményhirdetés

MÁJUS 15. *VASÁRNAP*

8:30	Ünnepi stentisztelet
	Emlékezzünk Zajzonira – előadás *dr. Kovács Lehel István*
	Megzenésített Zajzoni-versek *Mácsafej Zenekar előadásában*
14:00	Koszorúzás a Zajzoni-szobornál

MÁJUS 16. *HÉTFŐ*

10:00	Zajzoni-idézés versmondással és műhelymunkával
13:00	Márk Attila megzenésített Zajzoni-verseket énekel
13:30	Eredményhirdetés

RENDEZVÉNY IDEJE ALATT

Diákok illusztrációi Zajzoni Rab István verseihez

Főtámogató:
NÉGYFALU POLGÁRMESTERI HIVATALA

www.liceulzajzoni.ro

NÉGYFALU 1542 ZAJZONI RAB ISTVÁN KÖZÉPISKOLA 1990

RI